

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра психології

На правах рукопису

СУПРУН КСЕНІЯ АНДРІЇВНА

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ І РЕАГУВАННЯ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДИ УКРАЇНИ НА ВОЄННІ ДІЇ**

Спеціальність: 053 «Психологія»
(код) (назва спеціальності)

Освітня програма Психологія
(назва)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник:
**ПАШКО Антоніна
Олександрівна,**
кандидат психологічних наук,
доцент

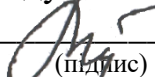

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол засідання кафедри

№ 8 від 27.12.22

Завідувач кафедри

 Людмила ПРИСНЯКОВА
(підпис) (Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Дніпро, 2023

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра психології
Освітній ступінь магістр
Спеціальність 053 «Психологія»
Освітня програма Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри психології

 Людмила ПРИСНЯКОВА

«10» жовтня 2023 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
СУПРУН КСЕНІЇ АНДРІЙВНИ**

1. Тема роботи: «Психологічні особливості сприйняття і реагування студентської молоді України на воєнні дії».
2. Науковий керівник роботи: кандидат психологічних наук, доцент кафедри Пашко Антоніна Олександрівна. Затверджені наказом вищого навчального закладу від «29» жовтня 2022 року № 4
3. Строк подання роботи на кафедру: 14.02.2023р.
4. Мета кваліфікаційної роботи: дослідити формування психологічних реакцій і сприйняття у студентської молоді 1-4 курсу у період воєнних дій в Україні.
5. Завдання кваліфікаційної роботи
 - провести теоретичний аналіз літератури стосовно поставленої проблеми;
 - розкрити особливості сприйняття та прояви психологічних реакцій у студентів;
 - виявити психологічні особливості формування сприйняття та психологічних реакцій у студентів в період воєнних дій в Україні;
 - обґрунтувати відмінність психологічного сприйняття та реакцій за гендерним типом у студентів в період воєнних дій в Україні;
 - підібрати психодіагностичні методики та провести емпіричне дослідження для виявлення відмінностей прояви психологічних реакцій.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№ з\п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Вступ	Жовтень 2022 р.	виконано
2.	I Розділ	Листопад 2022 р.	виконано
3.	II Розділ	Грудень 2022 р.	виконано
4.	III Розділ	Січень 2023 р.	виконано
5.	Робота в цілому	Лютий 2023р.	виконано

Науковий керівник _____ _____ Антоніна ПАШКО

Здобувач вищої освіти _____ Ксенія СУПРУН

Дата видачі завдання 29.09.2022 р.

АНОТАЦІЯ

Супрун К.А. Психологічні особливості сприйняття і реагування студентської молоді України на воєнні дії / Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 053 Психологія (освітньо-професійна програма «Психологія»). ВВПЗ ДГУ, Дніпро, 2023.

Зміст анотації

24 лютого 2022 року армія РФ почала повномасштабне вторгнення в Україну. Були зруйновані лікарні, дитячі садки, школи та університети. Багато людей були змушені виїхати з України, в тому числі і студенти.

Саме студенти утворюють особливу соціальну групу, яка поєднує певний вік, специфічні умови праці та життя. У цьому віці студенти дуже схильні і сприйнятливі до різноманітних життєвих кризових подій. Також студентський вік чутливий до стресогенних ситуацій, відбувається психологічне подолання життєвих криз через розвиток сили волі та інтелектуального потенціалу особистості.

У сучасних умовах здобуття освіти у ВНЗ можна віднести до певного виду діяльності, пов'язаної з високим рівнем розумового, психологічного та фізичного навантаження, яке надзвичайно підвищується в період воєнних дій в Україні.

Ключові слова: ГЕНДЕР, ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ, ТРИВОГА, ТРИВОЖНІСТЬ, СПРИЙНЯТТЯ, СТРЕС, СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ, РЕАКЦІЯ, ЮНАЦЬКИЙ ВІК.

Список публікацій здобувача:

1. Супрун К.А. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ І РЕАГУВАННЯ НА ВОЄННІ ДІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ. Актуальні проблеми юриспруденції та психології: матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 30 листоп. 2022 р.). Дніпро : ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 146 с.

ABSTRACT

Suprun K.A. Psychological peculiarities of the perception and reaction of the student youth of Ukraine to military actions / Qualification work for obtaining the educational degree "master" in the specialty 053 Psychology (educational and professional program "Psychology". VNPZ DSU, Dnipro, 2023.

Abstract content

On February 24, 2022, the Russian army launched a full-scale invasion of Ukraine. Hospitals, kindergartens, schools and universities were destroyed. Many people were forced to leave Ukraine, including students.

It is students who form a special social group that combines a certain age, specific working and living conditions. At this age, students are very prone and susceptible to various life crisis events. Also, student age is sensitive to stressful situations, there is a psychological overcoming of life crises due to the development of willpower and intellectual potential of the individual.

In modern conditions, obtaining an education at a university can be attributed to a certain type of activity associated with a high level of mental, psychological, and physical stress, which increases extremely during the period of military operations in Ukraine.

Key words: GENDER, GENDER CHARACTERISTICS, ANXIETY, ANXIETY, PERCEPTION, STRESS, STUDENT YOUTH, REACTION, ADOLESCENT AGE.

List of publications of the acquirer:

1. Супрун К.А. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ І РЕАГУВАННЯ НА ВОЄННІ ДІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ. Актуальні проблеми юриспруденції та психології: матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 30 листоп. 2022 р.). Дніпро : ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2022. 146 с.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ СПРИЙНЯТТЯ І РЕАГУВАННЯ НА ВОЄННІ ДІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ	7
1.1 Загальна характеристика психологічного сприйняття і реагування.....	7
1.2 Вікові та гендерні особливості сприйняття і реагування на негативні події у студентської молоді під час воєнних дій в Україні.....	21
1.3. Особливості проявів психологічних реакцій у студентів у період воєнних дій в Україні	27
Висновки до 1 розділу.....	31
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ І РЕАГУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ПЕРІОД ВОЄННИХ ДІЙ В УКРАЇНІ	32
2.1. Обґрунтування емпіричного дослідження	32
2.2. Обґрунтування використання методики Спілбергера-Ханіна	33
2.3. Обґрунтування використання опитувальника невротичності і схильності до невротичного реагування Хека-Хесса або шкала скарг (BFB)	35
2.4. Обґрунтування використання методики життестійкості С. Мадді	37
2.5. Обґрунтування використання статево-рольового опитувальника С. Бем.....	38
2.6. Обґрунтування використання шкали психологічного стресу PSM-25	40
2.7. Обґрунтування використання шкали депресії Бека.....	41
Висновки до 2 розділу.....	43
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ І РЕАГУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ПЕРІОД ВОЄННИХ ДІЙ В УКРАЇНІ	45
3.1 Мета, задачі та організація емпіричного дослідження.....	45

3.2 Обробка та інтерпретація результатів дослідження.....	46
Висновки до 3 розділу.....	76
ВИСНОВКИ	77
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79
ДОДАТКИ	85

ВСТУП

Актуальність теми. 24 лютого 2022 року армія РФ почала повномасштабне вторгнення в Україну, вбивати мирних жителів, руйнувати українські міста, де мирно жили, працювали та навчалися прості люди. Мирнолюбна, багатомільйонна країна зазнала, в тому числі, непоправних втрат населення та інфраструктури. Були зруйновані лікарні, дитячі садки, школи та університети. Багато людей були змушені виїхати з України, в тому числі і студенти.

Саме студенти утворюють особливу соціальну групу, яка поєднує певний вік, специфічні умови праці та життя. У цьому віці студенти дуже схильні і сприйнятливі до різноманітних життєвих кризових подій через свою спрямованість на самоствердження та успіх у житті, юнацький максималізм та відсутність власного життєвого досвіду. Також студентський вік чутливий до стресогенних ситуацій, відбувається психологічне подолання життєвих криз через розвиток сили волі та інтелектуального потенціалу особистості.

У сучасних умовах здобуття освіти у ВНЗ можна віднести до певного виду діяльності, пов'язаної з високим рівнем розумового, психологічного та фізичного навантаження, яке надзвичайно підвищується в період воєнних дій в Україні.

Відсутність резервів психічного і фізичного здоров'я може призвести до розвитку у студентів невротичних розладів та розладів адаптації.

У студентів, перебуваючи до нових соціальних умов викликає активну мобілізацію, а потім виснаження фізичних резервів організму, особливо в період воєнних дій в країні. Майже кожен студент відчуває емоційне напруження та хвилювання під час воєнних дій в країні.

Переживання та появи стресу, які проявляються у студентів, також можуть вплинути на їхнє навчання (набуття, застосування та засвоєння знань), що стає перешкодою для успіху в освітньому процесі. З іншого боку, труднощі з пов'язані з освітнім процесом також створюють дискомфорт, що посилює загальний стрес.

Всі ці фактори можуть призводити у студентів до незадовільних результатів в освітньому процесі та призводить до змін у загальній структурі життя: збільшується тривалість емоційної напруги, все більше скорочується період позитивних емоційних станів, і як наслідок, більшість зараз живе в умовах емоційного стресу.

Вищевикладене визначає актуальність даної роботи.

Мета роботи. Дослідити формування психологічних реакцій і сприйняття у студентської молоді 1-4 курсу у період воєнних дій в Україні.

Об'єкт дослідження. Студент як носій психологічних реакцій.

Предмет дослідження. Формування сприйняття та психологічних реакцій у студентської молоді.

Концептуальна гіпотеза полягає у припущенні, що гендерні та вікові особливості студентської молоді впливають на відмінність сприйняття і реагування на воєнні дії в Україні.

Гіпотеза дослідження: Існує відмінність психологічних реакцій за гендерним типом Сандри Бем у студентів в період воєнних дій в Україні.

Завдання дослідження. Досягнення мети дослідження передбачало розв'язання наступних завдань:

1. Провести теоретичний аналіз літератури стосовно поставленої проблеми;
2. Розкрити особливості сприйняття та прояви психологічних реакцій у студентів;
3. Виявити психологічні особливості формування сприйняття та психологічних реакцій у студентів в період воєнних дій в Україні;
4. Обґрунтувати відмінність психологічного сприйняття та реакцій за гендерним типом у студентів в період воєнних дій в Україні;
6. Підібрати психодіагностичні методики та провести емпіричне дослідження для виявлення відмінностей прояви психологічних реакцій.

Методи дослідження. Були використані теоретичні, емпіричні і статистичні методики, взаємовпливу психічних явищ для з'ясування

особливостей формування психологічних реакцій у студентів. Для перевірки гіпотез дослідження були застосовані такі емпіричні методи: шкала депресії Бека, опитувальник невротичності і схильності до невротичного реагування Хека-Хесса, методика тривожності Спілбергера-Ханіна, методика діагностики життєстійкості (С. Мадді в адаптації Д. Леонтєва), полорольовий опитувальник (С.С. Бем), шкала психологічного стресу PSM-25. Для обробки результатів дослідження були використані статистичні методи.

Наукова новизна полягає у дослідженні формування сприйняття і психологічних реакцій у студентів в період воєнних дій.

Теоретична значущість роботи полягає у розширенні відомостей про особливості формування психологічних реакцій у студентів в період воєнних дій в Україні, дослідженні наявності відмінності між рівнями психологічного реагування за гендерним типом у студентів в період воєнних дій.

Практична значущість роботи полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані в практиці психолога у роботі із студентами.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 65 джерел та 8 додатків. Обсяг основної частини роботи становить 74 сторінок.

ВИСНОВКИ

У роботі було здійснено узагальнення теоретичних та емпіричних результатів дослідження психологічних особливостей сприйняття та реагування студентської молоді України в період воєнних дій з урахуванням впливу гендерних відмінностей.

Одним із чинників прояву тривожності студентів є гендерні відмінності, які зумовлюються соціально-культурними факторами, які передбачають, що у хлопців і дівчат є певні відмінності, особливо в емоційному стані. Аналіз наукових джерел показав, що дівчата більш емоційні і схильні до переживань.

У структурі тривожних і депресивних реакцій виявлено значну розбіжність у рівні схильності до депресивно-тривожних розладів враховуючи гендерні відмінності. Також помітна різниця за віком. Було виявлено, що найбільше піддаються неврозам першокурсники, найменше – третьокурсники.

Також було виявлено, що реактивна, тобто ситуативна тривожність переважає як у хлопців, так і у дівчат, не зважаючи на їх вікову категорію. Це виглядає доволі логічно, враховуючи нинішню ситуацію в нашій країні та цілком обґрунтовану реакцію на неї. Тому можна зробити припущення, що тривожність загалом у всіх респондентів перевищує норму саме через ці зовнішні обставини, які лише погіршують інші проблеми та стани, в яких опиняється сучасна українська молодь.

Було підібрано методичний інструментарій і проведено діагностику гендерних особливостей студентської молоді з використанням наступних методик: для визначення гендерної ролі респондентів – «Визначення гендерної ролі» С.Бем, для виявлення домінуючого типу тривожності (особистісна/ситуативна) – «Шкала тривоги Спілбергера-Ханіна», опитувальник життєстійкості Мадді – для вивчення феноменологічної структури переживань стресу, методика дослідження невротичності Хека Хесса – для експрес-діагностики рівня неврозів; шкала психологічного стреса PSM- 25 – для вивчення феноменологічної структури переживань стресу,

вимірювання стресових відчуттів у соматичних, поведінкових та емоційних показниках; шкала депресії Бек – для діагностики депресивних станів.

Здійснено аналіз та інтерпретацію отриманих результатів, внаслідок чого встановлено, що була виявлена чітка пряма кореляція між гендерною ідентифікацією (її співвідношенням до фізичної статі) та показниками неврозу, стресу, тривоги, депресії, а також параметрів життєстійкості за С. Мадді (залученістю, контролем, прийняттям ризику).

Таким чином, проаналізувавши проведене дослідження можна зробити висновок, що при роботі зі студентами необхідно враховувати гендерні особливості задля ефективної психологічної допомоги студентській молоді.